

АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

УДК 311.33

Бойченко М. Г.
Студентка 2 року навчання
освітнього ступеня магістр
Факультету економічної інформатики
ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Анотація. Важливість аналітичної оцінки показників якості життя населення чітко простежується в стратегіях численних міжнародних організацій, зокрема ООН, урядах провідних країн світу. Концепція якості життя займає важливе місце в низці найважливіших оцінок і характеристик розвитку суспільства.

Ключові слова: рівень життя, якість життя, аналітична оцінка, дохід, домогосподарства.

Аннотация. Важность аналитической оценки показателей качества жизни населения четко прослеживается в стратегиях многочисленных международных организаций, в частности ООН, правительствах ведущих стран мира. Концепция качества жизни занимает важное место в ряду важнейших оценок и характеристик развития общества.

Ключевые слова: уровень жизни, качество жизни, аналитическая оценка, доход, домохозяйства.

Abstract. The importance of analytical assessment of quality of life indicators of the population is clearly seen in the strategies of many international organizations, including the UN, the governments of leading countries. The concept of quality of life occupies an important place in a number of important assessments and characteristics of society.

Keywords: standard of living, quality of life, analytical evaluation, income, households.

В сучасних умовах розвитку суспільства підвищення якості життя населення виступає критерієм і необхідною умовою людського розвитку. Концепція людського розвитку, що була розроблена та введена в науковий обіг і практику державного управління у 1990 році, наголошує на пріоритетності ролі людини, визначаючи, що людина – мета економічного зростання, а не його ресурс [4].

Міжнародним співтовариством якість життя визнано однією з головних характеристик рівня суспільного розвитку країн. Генеральний директор Євростату В. Радермахер у доповіді «Вимірювання добробуту та якості життя» підкреслив, що висока якість життя населення неможлива без покращення здоров'я, забезпечення інтеграції у суспільство, формування сприятливого навколишнього середовища та досягнення мінімального рівня матеріального добробуту [6]. При цьому він відзначив складність процесу оцінювання якості життя, пов'язану, насамперед, із формуванням системи індикаторів об'єктивної та суб'єктивної оцінки на міжнародному та національному рівнях.

При оцінці якості життя населення, як правило, використовують два підходи, мета і призначення яких різні. При першому підході оцінка якості життя проводиться для міжнародних порівнянь з різними країнами світу. При другому – оцінюється якість життя населення на рівні країни для прийняття урядом рішень щодо планування її соціально-економічного розвитку [7]. Загальна характеристика міжнародних систем оцінювання якості життя представлена у таблиці 1.

Таблиця 1

Назва	Суб'єкт, який здійснює розрахунок	Принцип розрахунку	Індикатори
Загально-методологічна концепція стандартів якості життя	Науково-академічне співтовариство	Розмежування макроекономічних показників та соціологічних індикаторів	ВВП на одну особу населення, споживчий кошик, GFK кошик, нерівність у доходах

Продовження таблиці 1

Індекс якості життя EIU	Дослідницька організація Economic Intelligence Unit	Рівнозначне врахування кількісних і суб'єктивних показників	Здоров'я, громадське життя, політична стабільність і безпека
Методологія ЄС European Statistical System Committee	Європейський комітет статистичних систем	Рівнозначне врахування кількісних і суб'єктивних показників	Матеріально – побутові умови, здоров'я, дозвілля та соціальні комунізації
Індекс якості життя International Living	Журнал International Living	Соціологічне обстеження якості життя	Вартість життя, економіка, свобода
Європейський моніторинг якості життя	Європейська фундація покращення життя та умов праці	Інтегральна оцінка параметрів	Здоров'я, депривації за доходами, сім'я
Better Life Initiative	ОЕСР		Житлові умови, зайнятість, екологія.

На поточний момент не існує єдиного підходу до оцінки якості життя населення. Так наприклад, загальнометодологічна концепція стандартів і якості життя (Standard of Living and Quality of Life) використовується для оцінки суспільного прогресу у різних країнах. Концепція передбачає розмежування та оцінювання окремо двох елементів суспільного прогресу: рівня життя і якості життя. Методологія Economist Intelligence Unit передбачає розрахунок відповідного Індексу якості життя для 111 країн світу за регресійною моделлю, котра переважно (на 80%) заснована на результатах соціологічних опитувань. Європейська стратегія розвитку «Європа 2020: Стратегія розумного, сталого і інклюзивного зростання», прийнята Радою ЄС у 2010 році базується на здійсненні аналізу моніторингу якості життя населення країн ЄС. Згідно зі Стратегією 2020,

визначаються три найважливіших напрями зростання: Розумне зростання (розвиток економіки, що базується на знаннях та інноваціях); Стійке зростання (створення економіки, що передбачає раціональне використання ресурсів, зеленої економіки); Інклюзивне зростання (соціальна інклюзія, підвищення рівня зайнятості населення, досягнення соціального та територіального узгодження). А моніторинг якості життя населення ЄС базується на суб'єктивних оцінках і є альтернативним джерелом даних, оскільки доповнює об'єктивну оцінку, що базується на даних Євростату. Статистика ЄС стосовно питань доходів та умов життя (European Union Statistics on Income and Living Conditions) застосовується для оцінки якості та рівня життя, для здійснення міжкраїнових зіставлень, порівняння кращих практик та вимірювання суспільного прогресу.

Загальноприйнятими у вивченні якості життя є ряд індексів, що спрямовані на вивчення окремих сторін життя людини і суспільства (таблиця 2).

Таблиця 2

Назва	Суб'єкт, який здійснює розрахунок	Принцип розрахунку	Індикатори
Індекс людського розвитку	ПРООН	Середньо-геометричне трьох індексів	Очікувана тривалість життя, освіта, валовий національний дохід
Індекс добробуту	Дослідницька організація Legatum Institute	Інтегральна оцінка параметрів	Економіка, рівень розвитку підприємництва і можливостей у бізнесі, державне управління
Індекс/рейтинг міст з найвищою якістю життя	Консалтінгова компанія Mercer Human Resource Consulting	Рейтингові оцінки	39 критеріїв оцінювання: політико – соціальне середовище, наявність певних обмежень (наприклад, цензури), якість системи освіти

Індекс якості життя	Інститут Gallup	Соціологічне обстеження якості життя	Здоров'я, достаток, свобода матеріальний політична
Індекс людського розвитку за Методикою моніторингу регіонального людського розвитку	Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи		Шість блоків, 33 показники.

Продовження таблиці 2

В умовах відкритості економіки питання матеріального добробуту населення є одним з основних для дослідження якості та рівня життя населення[6]. У монетарній економіці показник доходів характеризує економічний статус особи чи домогосподарства. Але трансформаційні процеси, що відбулися в економіці України, вплинули на специфіку формування населення, а саме: призвели до появи масштабних тіньових надходжень. У результаті цього доходи перестали відображати реальний рівень добробуту населення, що викликало потребу вивчати їх тільки в тісному зв'язку з показниками витрат[2]. Важливим аспектом матеріального забезпечення населення України є витрати домогосподарств, які є безпосередніми і визначальними показниками рівня життя населення.

За даними Державної служби статистики України, за перший квартал 2020 року українські домогосподарства витратили на 209,74 грн. більше ніж за той самий період минулого року (рис.1).

У першій трійці витрат – харчування (46,8%), комунальні послуги (21,5%), одяг та взуття (5%). Витрати домогосподарств зберігають тенденції до зростання в 2020 році, порівняно з 2019 роком збільшилися на 2,67%.

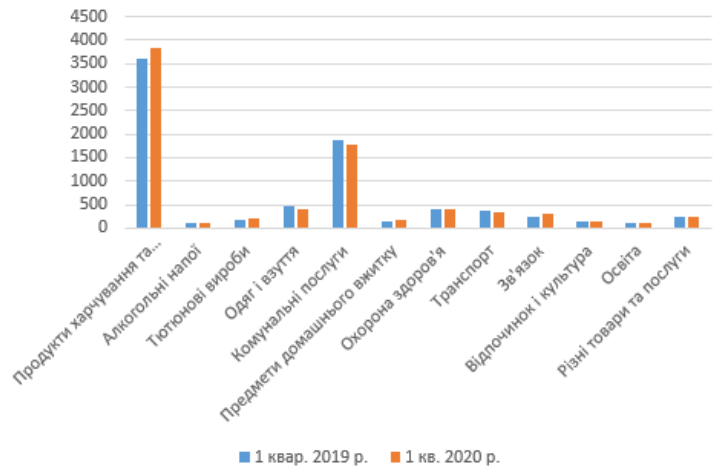

Рис. 1. Порівняння витрат домогосподарств України за 1 кв. 2019 р. і 1 кв. 2020 р.

На сьогоднішній день основною проблемою в Україні залишається подолання бідності, тому що більша частина працюючого населення країни має дуже низький рівень доходів. Висока диференціація умов і рівня життя населення, нерівномірність розвитку регіонів, поширення масштабів безробіття, а також вплив світової фінансової нестабільності на фоні пандемії COVID-19 стримують динаміку соціально – економічного зростання країни та підсилюють соціальне напруження.

Загалом, якість та рівень життя населення прямопропорційно залежать від багатьох чинників як розвитку світового суспільства, так і розвитку країни в цілому. Державна політика має бути спрямована на заходи, які повинні подолати негативні моменти у регулюванні доходів населення та сприяти формуванню концепції рівня життя, відповідного до європейських стандартів.

Література

1. <http://www.ukrstat.gov.ua> [електронний ресурс]

2. Статистика: Навчальний посібник / Під. ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвнєвої О. В. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2011. – с. 504.
3. Попова Т. Л. «Рівень та якість життя населення України як показник дієвості соціальної державної політики» 2012. – с. 21 – 25
4. Бесчастна Д.О., Овчаренко К.С., Ткаченко І.О. Статистична оцінка диференціації населення України за рівнем його доходів у сучасних умовах / [Д.О. Бесчастна, К.С. Овчаренко, І.О. Ткаченко] // Економіка і фінанси. – 2014. – № 5. – С. 15–21.
5. Приступа Є., Кеуриш Н. Якість життя людини: категорії, компоненти та їх вимірювання // Фізична активність, здоров'я і спорт. – 2010. – № 2. – С. 54–63
6. Walter Radermacher, Walter (Director General of Eurostat; Chief Statistician of the EU). Measuring prosperity and quality of life / Keynote Speech at the Austrian Federal Ministry of Finance in Vienna, May 2010 // http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/gdp_and_beyond/documents/wr_speech.pdf
7. Serova I. The issue of the correct evaluation of economic growth // Економіка розвитку, №4 (80), Харків, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016.- с. 63-71.

Автор :

ЕІ, магістрант 2 року навчання,
групи 8.04.051.100.19.1

Марія БОЙЧЕНКО

Керівник, к.е.н., доцент
кафедри статистики
та економічного прогнозування

Ірина СЄРОВА

Зав. кафедри
статистики та економічного прогнозування,
д.е.н., проф.

Олена РАЄВНЄВА

Декан факультету ЕІ, к.е.н., доцент

Григорій КОЦ

